

dhr. Geert Visser
Kardinaal de Jongplein 2
6687 LG Angeren

Losse verkoop: 4 euro

WAG

werkgroep Angerense geschiedenis

Jaargang 1 nummer 2 najaar 2011

Burgers die in Angeren in de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen

Ton van Bon Lenie Pelkman

Het mislukken van de operatie Market Garden in september 1944 had grote gevolgen voor Angeren. De opmars van de geallieerden stakte achter de Linge waardoor ons dorp frontgebied werd. Door de gevechten ontworpen het dorpsleven totaal, ontstond er grote schade aan de bebouwing, vielen er veel gewonden en lieten de volgende personen het leven.

Op dinsdag 26 september 1944 viel het eerste Angerense slachtoffer. Sinds de start van Market Garden waren er regelmatig schermutselingen tussen Duitse en Britse vliegtuigen. Ook op deze dag braken er gevechten uit boven Angeren met als gevolg dat een Spitfire brandend neerstortte in 't Veld. De piloot, de Canadese F/O. Llewellyn Douglas Sherwood werd ternauwernood gered door de toege-

snelde broers Van Deelen en Wiel Linden, een Limburger die ondergedoken zat in 't Veld. Het luchtgevecht werd gevolgd door Jacobus (Kobus) Romein (Angeren 4 april 1926) en Theo Berendsen, beiden uit de Kraaijenstraat, die dekking hadden gezocht in een sloot. Een blik over de rand van de sloot werd Kobus fataal. Een kogel uit een van die vliegtuigen trof hem dodelijk in zijn borst. Passanten brachten hem op een kar naar huis. Hij ligt begraven op het hervormde kerkhof in Angeren.

Op de mooie nazomerse donderdagochtend van 28 september was het strijdgewoel wat geluwd. In de Kampschestraat D57, nu huisnummer 28, was de familie van Grad en Anna Stevens-Smink en een

Afb. 1. Jacobus Romein (Foto: mevr. Van Loenen-Romein).

Afb. 2. Bidprentje Paulientje en Lenie Stevens.

aantal van hun tien evacués buiten. Tegen de middag klonk plotseling vanaf het front achter de Linge het gedreun van op Angeren afgeschoten salvo's granaten. Een granaat ontplofte vlakbij het huis. Paulina (Paulientje) Stevens (Angeren 16 juli 1938) en de uit Arnhem-Zuid afkomstige evacuée, Hendrikus van Lathum (Ubbergen 1877) werden dodelijk getroffen. Theo en Lenie Stevens en de ook uit Arnhem-Zuid geëvacueerde Paulina Hutjens-

Smink, zus van Anna Stevens, raakten zwaar gewond door de granaatscherven. De gewonden werden naar het noodhospitaal in de Cremerstichting in Huissen overgebracht waar in de namiddag Helena (Lenie) Stevens (Angeren 7 juni 1943) overleed. De begrafenis was op de zaterdag daarna. Na de oorlog zijn Paulientje en Lenie in het massagraf in Angeren bijgezet en is de heer Van Lathum in Arnhem herbegraven.

Op vrijdag 29 september lag Angeren vaak onder granaatvuur. De inwoners zaten noodgedwongen steeds langer in de schuilkelders. Onder het huis van David Stapel en zijn vrouw Cornelia van der Mooren, dat schuin achter de boerderij Brouwershof van de familie Jansen van Beek aan de Lodderhoeksestraat stond, bevond zich een grote kelder waar buurtbewoners hun toevlucht zochten. Terwijl een aantal mensen zich in de kelder bevond, werd David buiten getroffen door granaatscherven. Zwaargewond werd hij op een ladder afgevoerd door onder andere Hent Buurman uit de Maliebaan, nu Zahnstraat. Later op de dag overleed David Stapel (Gendt 14 september 1880). Hij werd begraven op het hervormde kerkhof in Angeren.

In het St. Elisabeths Gasthuis in Arnhem overleed op dinsdag 3 oktober Hendrikus Vermeulen (Angeren 16 maart 1923). Hendrik woonde met zijn ouders Grad en Daatje Vermeulen, broer Gert en zussen Hentje en Daatje aan het Grundel. Op 29 september zocht hij, voor dezelfde granaataanvallen die David Stapel het leven kostte, met zijn familie beschutting in de kelder onder het huis van Bjenje Borgers, die aan het begin van het Grundel woonde. Even bleef hij voor de kelder kijken naar het oorlogsgeweld. Lang genoeg om te worden geraakt door granaatscherven. Zwaargewond belandde hij in het ziekenhuis in Arnhem waar hij een week later bezweek. In januari 1946 is hij vanuit Arnhem overgebracht naar Angeren en herbegraven in het massagraf.

Woensdag 4 oktober. Weduwnaar Stephanus Rutjes (Huissen 7 september 1863) woonde bij zijn dochter Berendina en haar man Johannes Zwartkruis aan de Paddepoel in het huis dat dicht aan de weg stond naast boerderij De Hemelsche Boomgaard. Scherven van een ontploffende granaat brachten hem zware verwondingen toe waaraan hij overleed. Ook hij ligt begraven in het massagraf.

Afb. 3. Hendrikus Vermeulen (Foto: P. Vermeulen).

Een zeer zwarte dag was donderdag 5 oktober. In de voormiddag lieten Britse bommenwerpers vanaf de polder hun bommen vallen op Angeren. De boerderij De Hemelsche Boomgaard van de familie Leijser aan de Paddepoel kreeg een voltreffer. De gevolgen waren desastreus. Vader Henricus Leijser (Angeren 16 juli 1858) en moeder Christina Leijser-van Huet (Angeren 28 augustus 1871) werden dodelijk getroffen.

Ook dochter Wilhelmina Leijser (Angeren 2 december 1914), haar verloofde Willem Hopman (Neerbosch ?), zoon Johan Leijser (Angeren 7 mei 1916) en zijn echtgenote Gerarda Leijser-Welles (Groesbeek 20 mei 1913) trof hetzelfde lot.

Voorts kwamen twee bij de familie geëvacueerde gezinnen uit Elden om het leven. Het was de familie Schouten, moeder Sophia Schouten-Peters (Wehl 24 juni 1888) en haar kinderen, Ria (24 jaar), Sophia (22), Henri (20) en Alfred (18).

En de familie Hoogveld, vader Wilhelmus Hoogveld (Elden 23 september 1886), moeder Louisa

Afb. 4. Familie Leijser, gedeelte van het bidprentje

Hoogveld-van Erp (Oss 13 juli 1892) en hun kinderen, Richard (15), Helma (13), Toosje (10) en Marina (8).

Het nichtje van Louisa Hoogveld-van Erp, Aldegonda (Gonny) Remmen (Sint Anthonis 23 december 1917) uit Sint Anthonis en haar verloofde Anthonius (Tonny) Goossens (Deurne 13 augustus 1917) uit Deurne, die in Elden bij de familie Hoogveld op de boerderij De Overmaat ondergedoken zaten en later met hen mee naar Angeren reisden, moesten hun aanwezigheid op De Hemelsche Boomgaard ook met de dood bekopen.

Van Hendrikus Smits (Arnhem 1928) uit Arnhem en Clemens Berntsens (1928) uit Velp, twee zestienjarige jongens die ook het leven lieten, is niet bekend waar zij zich precies bevonden toen de bommen vielen.

De slachtoffers werden zwaar verminkt in teilen overgebracht naar het katholieke kerkhof waar zij samen in een groot, speciaal voor hen gegraven graf hun laatste rustplaats kregen. Dit graf werd het latere massagraf.

Hoeveel slachtoffers deze bomaanval maakte is nooit duidelijk geworden omdat er ook een onbekend aantal Duitse soldaten omkwam.

De voortdurende beschietingen maakten ook veel slachtoffers onder het vee, dat daarna werd geslacht voor consumptie. In Kamervoort stond op 6 oktober slager Theodorus Buurman (Angeren 30

juli 1874) met hulp van zijn zoon Albertus (Angeren 11 maart 1928) op het punt een varken te slachten op de deel toen plotseling een granaat op zijn huis af kwam. De buurtbewoners die bij de slacht aanwezig waren splitsten zich op. De ene helft dook in de schuilkelder achter het huis, de anderen holden naar de overkant van de weg waar ook een schuilkelder was. In eerste instantie dacht men aan beide zijden dat vader en zoon Buurman bij de andere groep waren. Bij het terugkeren naar huis vond men eerst Albertus op de deel en later Theodorus achter het huis. Beiden overleefden hun verwondingen niet. Zij werden begraven in het massagraf.

Op weg naar het Pannerdse veer om te evacueren, kwam op 8 november de Huissenaar Hendrikus (Harry) Janssen (Huissen 3 maart 1929), door een granaatslag nabij het huis van

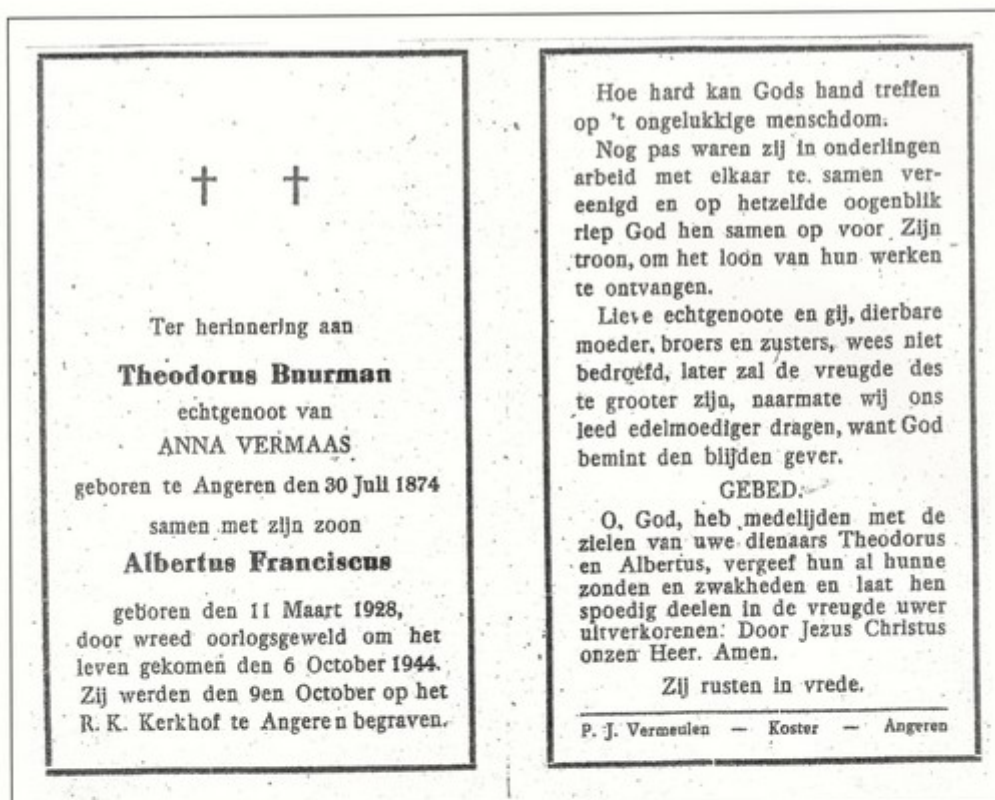
Thé Stevens, waar nu de familie Oomen woont, in de Kerkstraat om het leven. Zijn broer Nol liep een ernstige beenwond op. Harry ligt begraven op het oude kerkhof in Huissen-Zand.

Het massagraf

Het massagraf is op 3 november 1947 ingewijd als oorlogsmonument. In de noodkerk in de zaal van de Poppel werd een plechtige requiemmis gecelebreerd door pastoor Alink met assistentie van aalmoezenier Mathias Goossens en pastoor Gerardus Remmen, broers van de slachtoffers uit Sint Anthonis. Deken W. Mulder wijdde het kruis op het graf in, waarna burgemeester Van Elk, pastoor Sips en pastoor Alink in hun toespraken alle slachtoffers herdachten die gevallen waren in Angeren.

De tekst die op het monument is aangebracht, 'Gevallen door oorlogshandelingen op 5 oktober 1944', strookt niet met de werkelijkheid. Niet allen die in het graf rusten, zijn bij het bombardement omgekomen. Een aantal is door andere oorlogshandelingen overleden.

Na de oorlog kwamen er twee graven bij achter het massagraf. Op hun wens daar te worden begraven ligt in het eerste graf Theodorus Schouten (1888-1972). Hij was de vader van het gezin Schouten en bleef gespaard doordat hij op het moment van het bombardement elders was.

Afb. 5. Bidprentje Theodorus en Albertus Buurman.

Het andere graf is van Hendrikus Leijser (1901-1993) en zijn vrouw Johanna Leijser-Stevens (1908-1988). Hendrik was een van de zonen Leijser. Hij en zijn broer Jos overleefden doordat zij zich tijdens de bominslag in het achterhuis bevonden. Hendrik en zijn vrouw bewoonden de na de oorlog herbouwde Hemelsche Boomgaard.

Wij hebben zorgvuldig getracht alle namen van de slachtoffers en de omstandigheden waardoor zij overleden, te achterhalen. Mocht u na het lezen nog aanvullingen weten op het artikel of nog andere slachtoffers kennen die gedurende de oorlog in Angeren vielen, dan vragen wij u dat aan ons te willen melden. Verder willen we weten of er personen uit Angeren elders door oorlogsgeweld om het leven kwamen. Wij zijn dankbaar voor elke informatie die u heeft.

Onze telefoonnummers zijn:

Ton: 026-3253041

Lenie: 026-3252950

Bronnen

- Mevr. Van Loenen-Romein
- P. Vermeulen
- Th. Rutjes
- Familie Leijser
- J. Goossens, Mill
- J. Buurman, Bommel
- D. Reijmer-Janssen, Huissen
- Archief St. Bavoparochie Angeren, *Liber Defunctorum, incipiens die 23a mensis januari anni 1874*
- Archief St. Bavoparochie Angeren, *Registrum Memoriale*
- www.genlias.nl

Errata

In nummer 1 zijn enkele fouten geslopen, die we bij deze willen corrigeren. Onze excuses daarvoor!

In 'Een keuje vur de kerk' p. 9, 2^e kolom, regel 2: *Dominicaan* moet zijn: *Benedictijn*.

In 'Eindstation Angeren', p. 27, ondertitel van Afb. 2: *met acht bemanningsleden* vervalt. Het aantal inzittenden van de crash is namelijk onbekend.